

“INJURIEUSE WOORDEN”. SCHELDWOORDEN GECITEERD IN GERECHTELIJKE BESCHIEDEN (17de-18de EEUW)

Theo Penneman

1657 ⁽¹⁾

Maryn Heyndrickx, mulder, heeft op 22 december 1657 de schepenen van Sint-Niklaas beledigd. Op 30 december krijgen de afgevaardigden van de gerechtelijke instanties opdracht aan een aantal getuigen de volgende vragen te stellen. [De menigvuldige afkortingen hebben we stilzwijgend opgelost]:

Eerst ofte sy geene goede Memorie en hebben datt sy op den xxij xbris 1657 hebben geweest ten huysse van thomaes de vyldere weert in Sint Sebastiaen in de peperstraete ende ofte aldaer niet was sitten drinckende denselven maryn heyndrickx.

Ende ofte sy aldaer niet hebben gehoort [één woord onleesbaar] ende present geweest datt denselven heydrickx van dheer guillaem van de perre nu Jegenwoordigh schepen naerseyde datt hy met syne medeconfreers schepenen waeren fielen rabauwen ende andere InJurieuse woorden ende voorder datt sy waeren bottericken ende hunlieder officien [sic] niet en verstonden ende naementlyck Int regard van guillaem van de perre datt hy was rābbaut ende seyde Ick hebbe den [woord onleesbaar door vlek] betaelt

Ende ofte denselven oppens daer mede heeft geaccordeert over denselven heydrickx over d InJurien aen den selven van de perre inde selve qualiteyt aengesyt voor enen stoop wijn ende anderssints ende datt hy tselve soude Laeten blyven [...]

Volgen dan de antwoorden van drie getuigen:

Laureins oppens out ontrent xxvi Jaeren oirconden [?] gedaeght geeedt gehoort ende geexamineert Tuycht ende verclaert op den medegaende Intendit

Op het eerste article Tuycht ende verclaert dat hy op den xxijⁿ Xbris 1657 Is gecomen ten huysse van Thomaes de vyldere weert In Sinte Sebastiaen binnen dese prochie geaccompaigneert met maryn heyndricx

Op het ij^e article Tuycht ende Verclaert gehoort te hebben dat den selven Maryn heyndricx onder veele andere woorden seyde dat Schepenen der voornoemde prochie waeren bottericken ende hunne officien niet en verstonden, ende voorts gehoort te hebben dat naerdien den selven heyndricx hadde betaelt aen Guillaem van de perre eenich gelt, seyde Ick ben blyde dat Ick dien sot ende Rabaut betaelt hebbe, verclaert voorts den selven Oppens metten selven van de perre geaccordeert te hebben over den selven van de perre In de selve qualiteyt aengeseyt voor eenen stoop wyn ende anderssints ende dat hy tselve soudē laeten blyven ende om niet anders van dese saecke te weten sluydt hiermede syne depositie die hy naer lecture heeft onderteekent

Jan vyt filius pieters out oirconden [?] ontrent xxvj Jaeren oirconden [?] gedaecht, geeedt gehoort ende geexamineert op den medegaende Intendit

Tuycht ende verclaert goede memorie te hebben dat hy op den xxijⁿ xbris 1657 geweest te hebben ten huysse van Thomaes de vyldere weert In Sinte Sebastiaen binnen dese prochie ende aldaer vinden sitten te hebben maryn heyndricx

Tuycht voorts gehoort te hebben dat naer dien den selven heyndricx betaelt hadde aen d'heer van de perre eenich gelt seyde Ick ben blyde dat Ick den Rabaudt betaelt hebbe [...]

Marie bauwens filia Gheleyn out ontrent xliij Jaeren [etcetera]

Tuycht ende verclaert dat Maryn heyndricx beneffens andere persoonen op den xxi^j^m xbris 1657 thaeren huysc heeft gedroncken.

Tuycht voorts gehoort te hebben naerdien den selven heyndricx aen d'heer Guillaem van de perre Schepenen hadde getelt, hem by de mauwe vattende seyde nu hebbe Ick desen Rabaut oock betaelt [...]

1691 (2)

Ene Anthone Ryckaert heeft op 18 september 1691 de burgemeester van het Beversche te Sint-Niklaas beledigd. Pieter Heyndricx, de beledigde, richtte nog dezelfde dag via een procureur de volgende 'requeste' aen de vierschaar van het Beversche.

Aen myne heeren Schepenen der vierschaer vanden beversche in Ste Nicolaes belsele ende waesm(unst)re

Vertoont S(ieu)r pieter heyndricx Burge-meester alhier hoe dat onaenghesien de prohibitive geschreven rechten soo Civiel als Canoniek, midtsgaeders Keur ende voorgheboden iedereen ghehinterdiceert is synen nevennaesten te Injurieren, heeft Anthone rijckaert hem soo verre vergeten van opden xvij^j 7tember 1691 ontrent de clocke seven uren voormiddach den remonstrant naer te segghen ter presentie van vele eerely(cke) Lieden in de nieuwstraet op het beversche dat hy was eenen mauvagher; schelm, makent U wel ende andere diergelycke Injurien, twelck niet Lydelyck en is voor eenen man met eeren. T'is waerom den verthoonder hem keert tot U edele heeren als Iustitie om daerInne te voorsien

Concluderende by dien dat den ghemelden Anthone ryckaert ghecondempneert sal worden te compareren in ghebannen vierscha(er)e metten ontdeckten hoofde, ende aldaer vallen op syne bloote knien, Godt ende de Justitie vergieffnisse te bidden, roepen(de) overluyt dat hy ter quader causen de ghemelde injurien gheprofereert heeft, ende die niet en wilt hauden staen; ter contrarien den remonstrant heeft gekent ende noch is

kennende voor een eerel(yck) man, verleende hem van dies acte in forma sonder synen cost, condempneren (de) hem ryckaert beth voorts in de costen van desen vervolghc ter taxa(ti)e, ..

1756 (3)

Aen myne heeren s'gravenmannen ende schepenen der vierschare van Sinte Nicolaes ende Nieukerken

Supplierende verthoont reverentelyck Joannes Baptist Verheyen woonende binnen de voorseide prochie van Sinte Nicolaes, hoe dat het verboden is, soo by de goddelycke als menschelycke rechten den eenen den andere te misdoen, tsy met woorden ofte wercken, ende alhoewel een ider hem daer naer behoorde te reguleren, soo is het noghtans soo dat gillis de sutter woonende inde herberge nieukercke oock tot Sinte Nicolaes, in vilipendentie van dien hem soo verre te buyten heeft gegaen van opden xxj^e novembre xvij^e sessenvyftigh den suppliant aen te seggen ende publiquelyck te verwyten dat hy eenen horendrager was, ende aen suplicants vrouwe dat sy hoere was, jae eene publique hoere, ende datter hy selfs mede te doen heeft gehad, sulcx verwijtende met diversche repetitien, ten sien ende aenhooren van diversche persoonen sonder eenighe redenen, ende alsoo sulckdanighe ten uyttersten enorme injurien niet alleenelyck infamant en syn, ende daer mede ten uyttersten geledeert is den suppliant, syne huysvrouwe ende syne kinderen, nemaer oock syne geheele familie ende alsoo het selve niet en can passeren sonder redres ende satisfactie voor soo vele als het doendelyck is, keert bij hem tot UE voornoemde heeren Biddende de selve believe gedient te wesen, geconsidereert de redenen voorseyt, den voornoemde Zutter te ordonneren te compareren voor VE: heeren met ongedeckten hoofde ende gebogen knien met luyder stemme te verclaeren dat hy sulcx jeghens de waerheyt ende ten ongelycken geseyt heeft, den suppliant ende syne huysvrouwe is kennende voor eerelycke Liedten, alles met teekenen van Leetwesen, ende belofte van sulcx

noijnt meer te doen, vragende God ende justitie daer over vergiffenisse, dit ter presentie vande getuygen die aldaer present syn geweest daer over te roepen, tsynen coste, ende t'synen coste te laeten stellen in actis ofte sulcke andere straffen ende amenden profitable als VE tot ersteltenisse naer proportie vande enorme injurien sullen vinden te behooren, condemnerende hem voorts inde kosten van den vervolghen ter tauxatie, (...)

1780 ⁽⁴⁾

Alsoo men schuldigh is getuigenisse der waerheyt te geven, namentlijk dies ansocht synde, soo ist dat Egidius de groote ende Joannes de Block beijde inwoonders der prochie van Ste Nicolaes ter Requisitie van Jan francies van Bogaert oock tot Ste Nicolaes, verclaeren ende attesteren voor waerachtigh dat sij op den 20^{en} mey 1780 hebben gewerckt tot het doen van reparatie aen het huijs vanden Requirant gestaen inde Calckerstraete derselve prochie ende in huere aen frans(ies) van bellinghen dat het waer is, dat den Requirant aldaer ten selven daeghe om thien à elf uren voor den Noene heeft comen besichtigen de geseijde reparatien, ende naer dien geseijt dese ofte de woorden in substantie dat het een slechtigheijt was voor de Van Bellinghen van het water uijt des Requirants kelder niet te willen doen, alhoewel het selve dickwils versocht ende Int'vriendelijck aengeseijt hebbe: waer op de attestanten voor antwoorde seijden, hij Is Inde pelderye [paar woorden onleesbaar wegens inktvlek] den Requirant aldaer is gegaen ende geseijt dese substantiele worden van Bellinghen, denoterende den pachter frans(ies) van Bellinghen, Wat blixem hoe comt dat gij het water uijt den kelder niet en doet, ick hebbe het nu verscheijde mael Intvriendel(yck) versocht, waer op hy van Bellinghen antw(woord)e wat valt er hier te blixemen gij rat met uw gat vol schult gij en Calen heer, waer op den Requirant repliqueerende als Ick soo veel schult hebbe comt mij betaelen U(we) huijshuere die met mey verschenen is, Dat het voorders waerachtigh is

dat hij Pachter frans(ies) van Bellinghen diergelijcke injurien van Rat, grooten heer met sijn gat vol schuldt ende caelen joncker heeft uijtesprocken, voorders verclaeren de attestanten dat den Requirant ontrent ende op het pretext van dese Injurien ende oock ten aensien van het water ende de Morasse inden gemelden kelder te bevinden, den selven van Bellinghen heeft aengeseijt dat hij in sijnen handel ende Maniere van doen ofte gebruijck van den selven huijse niet wierdig en was soo veele Jaeren het huijs van een eerelijck man te hebben gewoont, ende vervolgens thoonde dat hy in dit pant [?] mens [?] eenen schelm [één woord onleesbaar] ende deugeniet was thoonende, attesterende voorders dat hy Van Bellinghen daerop repeteerde Gy vervloecte Rat, grooten heer, caelen Joncker, Ick en sal het / denoterende het water: / niet uijt doen, waer op den requirant antw(oord)e Ick sal u thoonen wie Ick ben, Ick sal het [één woord onleesbaar] doen uyt doen waer mede den Requirant is vertrocken ..

1785 ⁽⁵⁾

Een meisje van 16 jaar uit Sint-Niklaas heeft verkering met 'een verlopen vent'. Haar ouders willen een eventueel huwelijk beletten en verkrijgen van de plaatselijke overheid de toelating haar op te sluiten in een officieel 'huis van bewaring'. Zij krijgt er de boeien aan de benen. Maar haar minnaar bevrijdt haar met de hulp van zijn trawanten. Men draagt het meisje tot buiten het dorp en laat de boeien afslaan. Het gezelschap geraakt tot in Beveren, waar ze worden ingehaald door de 'politie' van Sint-Niklaas. Maar iemand uit Sint-Niklaas in Beveren arresteren kon niet zo maar gebeuren. Hier volgt het verslag van de eerste confrontatie van de ontvoerders en de 'politie' op de markt te Beveren:

“Den tweeden attestant Joannes augustinus van hoye, ende vierden attestant philippus Jacobus de greyte verclaeren dat sy op de merct gecommen synde ende uyt het s'heeren huys naer de herberge Ste barbara siende aenkommen den soldaet alexius de Martelaere hebbende aenden Erm Marie the-

rese de Blende, den pouillier Bernard de Mayer; en het soogenaemt Siesken, den selven sergeant philippus Jacobus de greyte tot hun heeft gesejdt: Staet, dat daerop den soldaet de Martelaer heeft geantwoordt: Sacredieu wat pretentie heb gy op my? dat den gesejden de greyte alsdan heeft gerepliqueert: op uw niet, maer wel op dat meysken / denoterende Marie therese de blende / Ick arrestere die uyt den naeme van de Majesteyt, gij en magh van nu geenens voedt meer versetten, dat den selven de Martelaer daarop seffens synen sabel heeft uytgetrocken en al vloeckende en sweirende gesejdt: Sacredieu, gy nocte den Stadthouder en hebt daer niet aen te seggen, dit is myn lief. Ick sal der mede trauwen tot antwerpen voor den prince de Ligne gy moet my eerst in stucken cappen eer gy haer sult hebben, dat dito de Martelaer alsdan oock met den blooten sabel in de handt toeschietende den tweeden attestant Joannes augustinus van hoye, al dreygende heeft gesejdt: Sacredieuschen hondsvot, syt gy daer? gy hebt my uwen sabel gepresenteerdt / beteeckenende in het hospitaal / treckt hem nu tegen my, dat den tweeden attestant van hoye daerop sigh excuserende antwoorde dat hy noynt tegen hem martelaer den sabel getrocken en hadde, maer wel om het meysken te bewaeren, dat teynden dies den soldaet de Martelaer het meysken leydende aenden erm, al vloeckende en sweirende gegaen is in de herberge Ste Barbara ende dat de attestanten van hoye en de greyte hun aldaer hebben opgevolght verclaerende de vier attestanten alsdan inden ceucken van die herberge te hebben gesien den selven de Martelaer; Bernard de Mayer, het soogenaemt Siesken en Marie therese de Blende, te saemen drincende eenen pot bier dat middelertijt dien soldaet de Martelaer siende dat [?] den twee-

den attestant Joannes augustinus van hoye, hem, van hoye wederom heeft toegeschoten synen sabel uytgetrocken en hem naer buyten roepende gesejdt: Sacredieuschen hondsvot comt met my buyten syt gy een eerlyck man, g'hebt uwen sabel gepresenteerdt, treckt hem nu tegen my; dat den attestant van hoye sig daerop wederom excuserende erhaelende dat hy den sabel niet anders en had getrocken dan tot bewaernisse van het meysken, dat den gesejden soldaet voortsgaende in excessen en injurien, al wandelende om en weder den ceucken, dogh den sabel wedergesteecken hebbende, al vloeckende en sweirende seer gheblasphemeert heeft godt seggende: dat Ick ons heere hier hadde Ick capte dien hondsvot dien deugeniet met mynen sabel in stucken van een, dat hy de Martelaer alsdan oock op de selfste dreygende maniere seyde: Ick schyt sacredieu inden hoogh Bailliu t'is oock eenen hondsvot, eenen deugeniet k'schyt oock sacredieu in den Stadthouder t'is oock eenen deugeniet, gij diendt sacredieu / sich keerende tot den vierden attestant de greyte / eenen diefleyder gy en syt maer weirdt van uyt een pinte sonder schele te drincken aende deure, dat dito soldaet de martelaer oock al vloeckende en sweirende als eenen dullen veele injurien heeft uytgesprocken tegen den meyer en de weth van St Nicolaes seggende dat het al deugenieten hondsvodden en schelmen waeren dat hy op hun alle scheidt en op al datter in St Nicolaes was, dat niemandt van de attestanten daerop heeft gesproken dan alleen(yck) den attestant de greyte, den welcken aen hem de martelaere heeft gesejdt: courage, segt maer op, elck sal synen keer hebben, gy hebt nu wel den uwen, dat den soldaet daerop niet anders en antwoorde, dan dat hy scheidt op al dat'er in St Nicolaes was..."

NOTEN

1. STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS, *Oud Archief*, nr. 792.
2. STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS, *Oud Archief*, nr. 860.
3. STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS, *Oud Archief*, nr. 947.
4. STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS, *Oud Archief*, nr. 956.
5. STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS, *Oud Archief*, nr. 721.